

Elżbieta Muciek

Lublin

elzbieta.michalik@wp.pl

Konferencja naukowa „Antropologia polityki i polityka w antropologii”, Będlewo, 18-20 maja 2009 r.

W dniach 18 – 20 maja 2009 r. w Ośrodku Konferencyjnym Instytutu Matematycznego Polskiej Akademii Nauk w Będlewie koło Poznania, odbyła się konferencja naukowa „Antropologia polityki i polityka w antropologii”. Konferencja zorganizowana została przez Komitet Nauk Etnologicznych i Pracownię Etnologii Instytutu Archeologii i Etnologii PAN oraz Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konferencja zgromadziła głównie etnologów, jak również politologów, przy czym przedstawiciele nauk politycznych stanowili wyraźnie mniejszą grupę uczestników.

Trzydniowe obrady, podczas których wygłoszono blisko 50 referatów, toczyły się w trzech sesjach plenarnych i czterech sekcjach tematycznych, tj.: I. Stereotypy, symbole i rytuały w edukacji i polityce; II. Tradycja i tożsamość a władza i autorytet polityczny; III. Konflikty i transformacje a etnopolityka; IV. Antropologia i polityka - uwarunkowania i uwikłania.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał jej pomysłodawca i zarazem przewodniczący komitetu organizacyjnego – prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, Poznań)¹. Ideą spotkania, wyrażoną przez prof. A. Posern-Zielińskiego było „stworzenie forum interdyscyplinarnej wymiany myśli i doświadczeń pomiędzy antropologami zainteresowanymi kwestiami polityki a badaczami podobnych zjawisk rekrutującymi się ze środowisk politologicznych, socjologicznych, prawnych i stosunków międzynarodowych”. Tego dnia uczestnicy wysłuchali dwóch referatów – dr Wojciecha Dohnała (IEiAK UAM Poznań) *Antropologia polityczna – w poszukiwaniu tożsamości dyscypliny* oraz prof. A. Posern-Zielińskiego *Antropologia polityki między teorią a praktyką*. Dr W. Dohnal zauważył, że konferencja zbiega się ze 130 rocznicą „urodzin” antropologii politycznej, która powstała w latach 80. XIX wieku. W historii badania polityki metodami antropologicznymi wyróżnił trzy okresy: formatywny (1879-1972), klasyczny (1940-1972) i współczesny (od przełomu lat 60. i 70. XX w.) Zaprezentowany referat koncentrował się na przedstawieniu głównych stanowisk teoretycznych i koncepcji w refleksji antropologicznej nad polityką (podejściu amerykańskim i europejskim), w ujęciu chro-

¹ W skład komitetu organizacyjnego konferencji weszli: prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński, prof. dr hab. Mirosława Drozd-Piasecka, dr Rafał Beszterda, dr Łukasz Kaczmarek, mgr Irena Kabat.

nologicznym i w powiązaniu z najistotniejszymi wydarzeniami politycznymi XX w.

Prof. A. Posern-Zieliński przypomniał, że antropologia polityki jako subdyscyplina (albo raczej interdyscyplina) powstała już w klasycznym okresie rozwoju antropologii kulturowej i często była łączona z antropologią prawa. Zarówno we wczesnym okresie badań nad społecznościami pozaeuropejskimi, jak w okresie kolonializmu i postkolonializmu refleksja naukowa była łączona z ocenami eksperckimi służącymi administracji. W tym wymiarze była nastawiona praktycznie – na łagodzenie powstających napięć, ochronę słabszych grup i poszukiwanie rozwiązań, które godziłyby zasady demokratyczne i tradycje lokalne. W badaniach dopełniają się dwa aspekty – jeden nastawiony na studia prowadzące do lepszego poznania mechanizmów kulturowych będących podłożem działań politycznych z drugim, obejmującym wyzwania i problemy współczesności: postkolonializm, problemy etniczności, migracje, totalitaryzmów, transnarodowości i in. Oba referaty wprowadziły do dyskusji, która ogniskowała się wokół pojęcia polityka. Podjęto w niej próbę ustalenia zakresu polityki oraz granic polityki i kultury.

W drugim dniu obrad w ramach sesji plenarnej przewidziano wystąpienie dr Elżbiety Muciek (Wydział Politologii UMCS, Lublin) na temat antropologii politycznej w programie studiów i badań politologicznych oraz prof. dr hab. Zbigniewa B. Rudnickiego (Instytut Prawa Międzynarodowego, Unii Europejskiej i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa) na temat ludów tubylczych w prawie międzynarodowym. Dr E. Muciek skupiła się głównie na przeglądzie programów nauczania przedmiotu pod nazwą „Antropologia polityczna” na polskich uczelniach oraz na macierzystym Wydziale Politologii. Natomiast prof. Z. B. Rudnicki przedstawił najważniejsze problemy związane z ochroną tożsamości i praw ludów tubylczych.

Po ciekawej i ożywionej dyskusji rozpoczęły się obrady w zespołach tematycznych. Problematyka wystąpień w sekcjach była niezwykle zróżnicowana. W pierwszej sekcji przedstawiono następujące referaty: dr Agnieszki Szczepaniak-Kroll (IAiE PAN, Poznań) – *Polacy a polityka w świetle spostrzeżeń poznańskich Niemców ze zbiorowości transnationals*; dr Agnieszki Chwieduk (IEiAK UAM, Poznań) – *Kiedy „Francuz” pomaga „Polakowi”... Oblicza „lokalnej polityki” na przykładzie Piątkowej Ruskiej*; mgr Anna Romanowicz (IEiAK UAM, Poznań) – *Wpływ standardów prawa międzynarodowego na działalność NGOs o charakterze feministycznych w Delhi*; mgr Agaty Ładykowskiej (Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle, Niemcy): *Ciągłość i zmiana – rytuał szkolny i kreowanie tożsamości prawosławnej w postsowieckiej Rosji*; mgr Marii Hebisz (ZSL UŁ, Łódź) – *Programy a funkcjonowanie edukacji w Peru na wybranych przykładach*; mgr Katarzyny Lindy (IEiAK UAM, Poznań) – *Teoria i praktyka polityki językowej w Katalonii*; dr Moniki Grzelki (IFP UAM, Poznań) – *Rytualizacja językowych zachowań politycznych (casus intelektualisty)*; prof. Marka Gawęckiego (Instytut Wschodni UAM, Poznań) – *Polityka symboli. Kontrowersje wokół symboliki narodowej postsowieckich krajów*

Azji Środkowej i dr Renaty Hołdy (IFiS, UP w Krakowie) – *Ambiwalencja kulturowa w antropologicznych badaniach polityki – legenda Józefa Piłsudskiego*.

W ramach drugiej sekcji tematycznej wystąpili: prof. dr hab. Ryszard Worbrich (IEiAK UAM, Poznań) – *Pigmeje Baka – polityka bez władzy i bez państwa*; dr Magdalena Krysińska-Kałużna (ZSL UŁ, Łódź) – *Prawo zwyczajowe czy zwyczajne bezprawie. Przypadek Huaorani*; dr Anna W. Brzezińska (IEiAK UAM, Poznań) – *Dualizm polityki regionalnej – rzeczywistość kreowana a doświadczenia indywidualne*; dr Agnieszka Halemba (Centrum Historii i Kultury Europy Środkowo-Wschodniej, Uniwersytet w Lipsku, Niemcy) – *Prywatyzacja życia religijnego w radzieckiej Ukrainie i jej współczesne efekty*; Agata Maksimowska (IEiAK UW, Warszawa) – *Polityka reprezentacji i tworzenie tożsamości a etnograficzne badania w Żydowskim Obwodzie Autonomicznym w Rosji*; prof. Magdalena Śniadecka-Kotarska (ZSL UŁ, Łódź) – *Partie etniczne w Ameryce Łacińskiej. Casus Boliwii i Ekwadoru*; dr Irena Kotowicz-Borowy (Katedra Edukacji i Kultury SGGW, Warszawa) – *Przywódca szlachty okolicznej. Tradycje i współczesność*; dr Przemysław Hinc (IEiAK UAM, Poznań) – *Od Radży do Prezydenta – współczesne oblicza tradycyjnych struktur władzy w stanie Himaćal Pradeś*; dr Krzysztof Trzciniński (ISRI UW, Warszawa) – *Tradycyjne struktury władzy we współczesnej Afryce. Między wartościami rodzimymi a liberalnymi*.

W trakcie obrad trzeciej sekcji tematycznej zaprezentowano następujące referaty: *Transformacja ustrojowa w Republice Południowej Afryki i jej kulturowe uwarunkowania* (prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski, INP UW-M, Olsztyn); *Hutu i Tutsi. Czy ludobójstwo w Rwandzie może się powtórzyć?* (dr Maciej Ząbek, IEiAK UW, Warszawa); *Specyfika etnopolityczna Kalmucji. Współczesny chanat czy postsowiecka republika autonomiczna?* (dr Veronika Belyaeva, KEiAK USz, Szczecin); *Zmierzch etnicznych autonomii. Sytuacja Buriatów w byłym Agińskim Buriackim Okręgu autonomicznym* (mgr Zbigniew Szmyt, IEiAK UAM, Poznań); *Polityczne uwarunkowania himalajskiego handlu przygranicznego między Indiami a Tybetem* (dr Rafał Beszterda, IEiAK UAM, Poznań); *Między polityką ekologiczną a ekologią polityczną (przykład Ladakhu)* (mgr Antonina Małowiecka); *Gra w karty – karta narodowa jako stawka w państwowej polityce narodowościowej* (dr Paweł Ładykowski, KEiAK USz, Szczecin); *Etnopolityka jako przedmiot badań antropologii i politologii (na przykładzie Azji Centralnej)* (dr Andrzej Wierzbicki, INP UW, Warszawa); *Etniczność i polityka wielokulturowym Fidzi* (dr Łukasz Kaczmarek, IEiAK UAM, Poznań).

W czwartej sekcji tematycznej wystąpili: dr Anna Symoszyn (IEiAK UAM, Poznań) – „*Stronniczość – obiektywizm*”. *Uwarunkowania polityczne w badaniach tybetologicznych*; mgr Natalia Bloch (IEiAK UAM, Poznań) – *Antropologa uwikłanie w politykę. Badania uchodźców tybetańskich*; mgr Ignacy Józwiak (SzNS IFiS PAN, Warszawa) – *W czym zawinił antropolog? Auto-etnograficzne refleksje na marginesie polsko-ukraińskiego dialogu*; doc. dr hab. Ryszard Tomicki (IAiE PAN, Warszawa) – *Wczesna antropologia i polityka w Nowej Hiszpanii (1531-1532)*; dr Joanna Bar (IP

UP, Kraków) – *Polityczne uwarunkowania antropologicznych i historycznych badań dziejów XX-wiecznej Ruandy*; dr hab. Krzysztof Gładkowski (INP UW-M, Olsztyn) – *Idealizacja, ideologizacja, indoktrynacja: mit „ludu” w antropologii XIX i XX wieku*; dr Anna Kwaśniewska (ZAS UG, Gdańsk) – *O badaniach etnologicznych z polityką w tle na Kaszubach i Pomorzu w XX-leciu międzywojennym*; prof. Karol Piasecki (KEiAK USz, Szczecin) – *Problem ras w antropologii*; dr Marta Kania (IAiSP UJ, Kraków) – *Relacje archeologii i nacjonalizmu – dyskurs przeszłości?*; dr Piotr Załęski (INP UW, Warszawa) – *O pożytkach interdyscyplinarności – antropologiczne spojrzenie w politologii (na podstawie badań w Azji Centralnej i na wsi polskiej)*. Wystąpieniom towarzyszyła dyskusja.

W ostatnim dniu konferencji w ramach sesji plenarnej wygłoszono trzy referaty. W tej części obrad głos zabrali: prof. dr hab. Michał Buchowski (IEiAK UAM, Poznań) w wystąpieniu pt. *Krew i ziemia w polskich dyskursach politycznych*, dr hab. Anna Malewska-Szałygin (IEiAK UW, Warszawa) – „Ludowe” wyobrażenia o władzy, państwie oraz dr Karolina Churska-Nowak (WSNHiD, Poznań) – *Symbolika demokratycznej sceny politycznej*. Prof. M. Buchowski przedstawił najbardziej znane symbole w ideologiach nacjonalistycznych XIX i XX wieku wraz z ich odniesieniami do sytuacji w Polsce w przededniu akcesji do Unii Europejskiej. Dr hab. A. Malewska-Szałygin w barwny sposób przedstawiła wyniki swoich badań terenowych na Podhalu. Dr K. Churska-Nowak skupiła się na wymiarach demokracji masowej m. in. w zakresie zarządzania symbolami, językiem władzy, prezentacji wartości, obrazami i gramami politycznymi.

Po referatach miała miejsce dyskusja oraz wystąpienia przewodniczących sekcji, którzy dokonali podsumowania wyników ich prac. Po krótkiej dyskusji podsumowania całości i zamknięcia obrad dokonał A. Posern-Zieliński.

Z uwagi na to, że konferencja zgromadziła w większości etnologów i politologów w Będlewie doszło do swoistego rodzaju interdyscyplinarnego spotkania w zakresie terminologicznym, metodologicznym i teoretycznym. Uwidoczniły się wyraźne różnice w języku, jakim posługują się przedstawiciele obu dyscyplin oraz sposobie badania polityki. Zarówno w podsumowaniu obrad poszczególnych sekcji tematycznych, jak również w uwagach podnoszonych w trakcie dyskusji podkreślano korzyści, jakie wynikają z tego spotkania dla przedstawicieli obu dyscyplin. Politolodzy mogą skorzystać z potężnego dorobku badań terenowych, natomiast antropolodzy choćby z dorobku myśli społeczno-politycznej. W związku z tym w trakcie obrad konferencji wyraźnie podniesiono postulat nawiązania interdyscyplinarnej współpracy.

Należy wyrazić uznanie organizatorom, którzy dostrzegli potrzebę zorganizowania tego rodzaju debaty. Potrzeba ta wynika przede wszystkim z obserwacji aktywności naukowej w środowisku antropologów, którzy coraz częściej są zainteresowani kwestiami politycznymi oraz kulturowymi uwarunkowaniami życia politycznego, a z drugiej strony również politologów, którzy coraz chętniej wykorzystujących podejścia antropologiczne do badania zjawisk politycznych.

Spotkanie w będlewskim ośrodku konferencyjnym było pierwszą konferencją naukową poświęconą antropologii politycznej zorganizowaną w takiej formule. Organizatorzy zapowiedzieli wydanie drukiem materiałów pokonferencyjnych, które z pewnością przyczynią się do rozpropagowania tematyki będącej przedmiotem trzydniowych obrad.